

УДК 343.46

DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2023.2.40>

М. Д. Ждан

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін і трудового права
імені професора О. І. Процевського,
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
ORCID.org/0000-0002-7773-0402

ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ ПРОТИ ТРУДОВИХ ПРАВ ГРОМАДЯН

У статті розглядаються організаційно-управлінські заходи запобігання кримінальним правопорушенням проти трудових прав громадян. Вказується, що спеціально-кримінологічне запобігання передбачає залучення суб'єктів, до безпосередніх завдань яких входить здійснення такого роду функцій. Це відтворює сутність цієї діяльності, як такої, що надає можливість зосереджено та цілеспрямовано вирішувати проблему зростання рівня злочинності в країні. При цьому, актуальною для наук кримінально-правового циклу залишається проблема диференціації заходів загальносоціального та спеціально-кримінологічного запобігання, що часто призводить до помилкових результатів досліджень. Є підстави вважати, що основною диференціюючою ознакою є саме рівень, на якому можуть бути здійснювані ті або інші заходи, їх сукупність, яка має бути спрямована виключно на вирішення конкретної кримінологічної проблеми, а також можливість їх реалізації конкретним переліком суб'єктів. Зазначається, що основною проблемою в частині організаційно-управлінського спеціально-кримінологічного запобігання є недостатній рівень освіченості правоохоронних органів в частині досудового розслідування таких кримінальних правопорушень. Аналіз практики надав можливість підсумувати, що на сьогодні відсутні повноцінні методики, в яких було б викладено алгоритм вирішення такої проблеми. Такий стан справ робить кримінальні правопорушення проти трудових прав громадян латентними, що призводить до хибного уявлення про їх розповсюдженість. Звертається увага на те, що на сьогодні особливо актуальною залишається проблема боротьби з незадекларованою працею, а також унормування положень трудового законодавства в період дії особливого правового режиму воєнного стану. У цьому контексті необхідно звернути на цінність взаємодії з міжнародними організаціями, зокрема у сфері охорони праці. Позитивним аспектом може бути інтеграція в національну трудову практику сучасних міжнародних проектів, у тому числі тих, що включають організаційно-управлінську складову та передбачають співпрацю із національними суб'єктами.

Ключові слова: кримінальні правопорушення, трудові права, запобігання, організаційно-управлінські заходи, незадекларована праця, викривач, кримінальне законодавство.

Постановка проблеми. Запобігання кримінальним правопорушенням проти трудових прав і свобод людини і громадянина є пріоритетним завданням, яке має ставитись перед державою на сучасному етапі розбудови. Незважаючи на незначний відсоток таких суспільно небезпечних діянь та їх відносно низьку розповсюдженість, аналіз наукових праць дозволяє

стверджувати наявність значного негативного впливу, який вони здійснюють як на державні інституції, так і на суспільні відносини в державі. Беззаперечно, удосконалення всіх сфер діяльності країни має позитивний ефект, який побічно також стосується і трудових взаємовідносин та їх кримінально-правового та кримінологічного захисту. Водночас, виключно актуалізація напрямів, безпосередньо пов'язаних із забезпеченням трудових прав

громадян може якісно вплинути на кримінологічну ситуацію в цій частині. Указане свідчить про актуальність та цінність саме спеціально-кримінологічних заходів та засобів запобігання кримінальним правопорушенням проти трудових прав і свобод людини і громадянина.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Запобігання кримінальним правопорушенням проти трудових прав і свобод людини і громадянина розглядалися в роботах А. Бабенка, О. Джужи, В. Голіни, В. Тарасенко, І. Васильківської, Н. Пархоменко, О. Скрипнюк та ін. При цьому організаційно-управлінські заходи такого запобігання вченими майже не досліджувалась, що зумовило актуальність обраної теми.

Метою статті є розгляд особливостей організаційно-управлінського запобігання кримінальним правопорушенням проти трудових прав і свобод людини і громадянина.

Викладення основного матеріалу. Відтак, учені небезпідставно зазначають, що, здійснюючи будь-який вид діяльності, її суб'єкт реалізує відповідні суспільні потреби, що є об'єктивним джерелом його діяльності. Якщо цей вид діяльності належить до певного соціального типу діяльності, то конкретна форма діяльності суб'єкта повинна бути співвіднесена з відповідним психологічним типом діяльності. Це означає, що вид діяльності вказує на певну сферу соціального додатку до діяльності, який відповідає певній суспільній потребі, а форма діяльності являє собою конкретний процес, у ході якого здійснюється реалізація суб'єктом певних потреб у межах того чи іншого виду діяльності. Приступаючи до дослідження структури процесу діяльності певного суб'єкта, необхідно передусім виділити форму здійснення цього процесу, у межах якої відбувається послідовна зміна різноманітних фаз і етапів процесу діяльності. Такий загальновизнаний підхід до поняття форми діяльності, вироблений соціальною психологією. Найшвидше тут повинно йтися про види запобіжного впливу, підставою для виділення яких є характер об'єкта (індивідуального або колективного), який знаходиться на різноманітних

стадіях «готовності» до вчинення злочину. Форма запобіжної діяльності безпосередньо пов'язана з її суб'єктами. Запобігання кримінальним правопорушенням – це різновид діяльності малих соціальних груп (колективна діяльність) [1]. Спеціально-кримінологічне запобігання передбачає залучення суб'єктів, до безпосередніх завдань яких входить здійснення такого роду функцій. Це відтворює сутність цієї діяльності, як такої, що надає можливість зосереджено та цілеспрямовано вирішувати проблему зростання рівня злочинності в країні. При цьому, актуальною для наук кримінально-правового циклу залишається проблема диференціації заходів загальносоціального та спеціально-кримінологічного запобігання, що часто призводить до помилкових результатів досліджень. Є підстави вважати, що основною диференціюючою ознакою є саме рівень, на якому можуть бути здійснювані ті або інші заходи, їх сукупність, яка має бути спрямована виключно на вирішення конкретної кримінологічної проблеми, а також можливість їх реалізації конкретним переліком суб'єктів.

Основною проблемою в частині організаційно-управлінського спеціально-кримінологічного запобігання є недостатній рівень освіченості правоохоронних органів в частині досудового розслідування таких кримінальних правопорушень. Аналіз практики надав можливість підсумувати, що на сьогодні відсутні повноцінні методики, в яких було б викладено алгоритм вирішення такої проблеми. Такий стан справ робить кримінальні правопорушення проти трудових прав громадян латентними, що призводить до хибного уявлення про їх розповсюдженість.

Учені також вказують, що ознайомлення з науковим дослідженнями, публікаціями, юридичною літературою засвідчило, що в Україні питанням методики розслідування злочинів проти трудових прав належної уваги досі не приділялось. Здебільшого дослідження порушень трудового законодавства відбувалось у контексті розв'язання питань трудового права [2, с. 5; 3, с. 11; 4, с. 12] або загальних проблем кримінальної відповідальності за такі порушення [5, с. 67]. Між тим, праг-

нення роботодавців отримувати більші прибутки за рахунок ігнорування (а нерідко й свідомого порушення) гарантованих Конституцією та законами України прав працівників, нехтування правилами техніки безпеки (питома вага підприємств з незадовільними умовами праці та зношеними виробничими фондами становить 55 %) є чинниками, які протягом багатьох років викликають занепокоєння органів державної влади й негативну реакцію з боку громадськості та зарубіжних експертів. Проблема удосконалення правозастосовної практики щодо притягнення винних до відповідальності за злочини проти трудових прав особливо актуалізується з огляду на таке: по-перше, загальновідомим є факт, що порушення трудових прав набувають масового характеру через нестабільну соціально-економічну ситуацію, недоліки нормативно-правового регулювання у сфері трудових відносин, недостатньо ефективну діяльність органів нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю, які повинні в межах компетенції та в рамках існуючих юридичних процедур забезпечувати постійний контроль за додержанням суб'єктами господарювання трудового законодавства шляхом перевірок та вжиття заходів щодо притягнення порушників трудового законодавства до адміністративної, кримінальної та дисциплінарної відповідальності (аналіз судової статистики щодо захисту трудових прав людини дозволяє зробити висновки про те, що в судах найбільшу кількість складають такі категорії справ: необґрунтована невивплата заробітної плати, а також незаконні звільнення працівників, тобто грубе порушення законодавства про працю) [6, с. 117].

Той факт, що кримінальні правопорушення не відносяться до категорії тяжких та резонансних, змінює пріоритетність правоохоронних органів, а також відповідне відношення як до самого процесу розслідування, так і до його результатів. Водночас необхідно зауважити, що методика розслідування таких кримінальних правопорушень має враховувати нетиповість слідчих ситуацій, які можуть мати місце та призводити до отримання хибних результатів. *Зокрема, такими ситуаціями*

можуть бути: імітація кримінального правопорушення проти трудових прав громадян через прагнення приховати більш серйозні суспільно небезпечні діяння (наприклад, службові кримінальні правопорушення, у т.ч., корупційного характеру); вуалювання кримінального правопорушення проти трудових прав громадян під інше діяння з метою задоволення особистих інтересів; прагнення завуалювати таке суспільно небезпечне діяння під нещасний випадок (якщо це кримінальне правопорушення проти безпеки виробництва); складний механізм реалізації кримінально протиправного умислу, який утруднює процес встановлення істини у кримінальному провадженні тощо.

По-друге, неналежне реагування прокуратури та органів внутрішніх справ на кримінальні правопорушення цієї категорії, причиною чого є високий рівень латентності злочинів проти трудових прав, відсутність досвіду розслідування цих злочинів у слідчих органів внутрішніх справ (до підслідності ОВС їх віднесено у 2012 році з ухваленням нового КПК України), складністю процесу доказування, що вимагає знання специфіки цих злочинів, особливостей проведення слідчих (розшукових) дій, призначення експертиз тощо, адже дослідження проблем провадження у справах цієї категорії здійснювались переважно ще за радянських часів, коли систему трудових відносин було монополізовано державою. На сьогодні ж з розвитком приватного та корпоративного секторів економіки ці наукові положення вимагають перегляду та формування сучасної методології. З метою з'ясування потреб слідчої практики щодо розслідування злочинів проти трудових прав вченими було проведено опитування практичних працівників. Узагальнення одержаних даних дозволило визначити низку актуальних проблем, вирішення яких сприятиме підвищенню ефективності розслідування цієї категорії злочинів. До загальних зауважень віднесено, зокрема, складність відмежування злочинів проти трудових прав від деяких інших злочинів та адміністративних проступків; відсутність сталої слідчої та судової практики; бланкетний характер диспозицій окремих

норм, що потребує ґрунтовних знань з інших галузей законодавства, міжгалузевого аналізу змісту кримінально-правових норм; застарілість методик розслідування злочинів проти трудових прав, що враховували б сучасний стан кримінального і кримінального процесуального законодавства. До зауважень, що відносяться до окремих проблем розслідування, респонденти віднесли такі: процесуальні особливості початку досудового розслідування злочинів проти трудових прав, типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування; проблеми із визначенням елементного складу криміналістичної характеристики злочинів проти трудових прав; особливості проведення окремих слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, зокрема: огляду місця події, допитів різних категорій осіб, призначення експертиз, огляду документації та формування її переліку; особливості взаємодії із різними суб'єктами, які здійснюють нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю [6, с. 117].

Складність у розмежуванні такої категорії кримінальних правопорушень від інших деліктів, а також особливості встановлення умислу на вчинення саме суспільно небезпечного діяння проти трудових прав громадян зумовлена низьким рівнем освіти працівників правоохоронних органів. Особливої уваги також потребують кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва, з урахуванням того, що такі діяння складно диференціювати із нещасними випадками на виробництві (ускладнюючим фактором також можуть бути дії кримінальних правопорушників, спрямовані на приховування слідів кримінального правопорушення).

В Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України, затвердженій Наказом Міністерства внутрішніх справ України 27 квітня 2020 року № 357 вказано, що посадові особи органів (підрозділів) поліції під час реагування на правопорушення або події повинні: 1) незалежно від способу отримання інформації здійснювати направ-

лення на місця подій сил і засобів поліції, необхідних для захисту прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяння їх реалізації; 2) підтримувати в постійній готовності сили і засоби поліції до реагування на правопорушення або події; 3) орієнтувати наряди всіх видів про вчинення кримінальних та інших правопорушень, прикмети осіб, які їх учинили, об'єкти посягань; 4) забезпечувати особисту безпеку громадян, захист їх прав і свобод, законних інтересів, запобігання правопорушенням чи їх припинення, виявлення та затримання осіб, які їх учинили, усунення негативних наслідків правопорушень або подій; 5) здійснювати обмін інформацією та взаємодію з іншими правоохоронними органами, органами державної влади та місцевого самоврядування, а також підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності; 6) забезпечувати особисту безпеку працівників поліції, організацію їх навчання щодо дій у типових та екстремальних ситуаціях; 7) здійснювати оперативне інформування чергових служб вищого рівня, інших органів державної влади, підприємств, установ, організацій, до компетенції яких належить надання допомоги громадянам, які звернулися з відповідною заявою або повідомленням до органу (підрозділу) поліції; 8) забезпечувати ефективне використання засобів зв'язку, технічних засобів та службового автотранспорту, їх належне зберігання [7]. Водночас, такі положення є узагальнюючими та не відображають особливостей захисту трудових прав і свобод людини і громадянина. Зокрема, необхідно також звернути увагу на недостатній нормативно-правовий захист викривачів, які згадуються лише ремарочно в одній із норм кримінального законодавства.

Так відповідно до частини першої статті 1 Закону України «Про запобігання корупції» викривачем є фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, повідомила про можливі факти корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень, інших пору-

шень цього Закону, вчинених іншою особою, якщо така інформація стала їй відома у зв'язку з її трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, проходженням нею служби чи навчання або її участю у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання. Крім того, відповідно до внесених до Кодексу України про адміністративні правопорушення змін (частина третя статті 272) викривач є свідком у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією. Водночас, згідно із внесеними до Кримінального процесуального кодексу України змінам (пункти 16-2 та 25 частини першої статті 3) викривачем є фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, звернулася із заявою або повідомленням про корупційне кримінальне правопорушення до органу досудового розслідування та є заявником. Права та гарантії захисту викривачів поширюються на близьких осіб викривача (частина третя статті 533 Закону України «Про запобігання корупції»). Звертаємо увагу, що, згідно з приміткою до статті 53 Закону України «Про запобігання корупції», близькими особами викривача є особи, зазначені в абзаці четвертому частини першої статті 1 Закону України «Про запобігання корупції». Права викривача виникають з моменту повідомлення інформації про можливі факти корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції» [8]. Права викривачів мають бути захищені, як відповідно до міжнародних та європейських стандартів боротьби із корупцією, так і з урахуванням положень національної нормативно-правової бази. При цьому відсутність налагодженого механізму реалізації цих прав, а також постситуаційної поведінки станом на тепер залишається відкритим питанням, яке потребує нагального вирішення. Отже, необхідно зазначити, що на нормативно-правовому рівні законодавець достатньо чітко, повно та вичерпно підійшов до захисту викривача. Водночас, актуалізації потребує саме процедури залучення до співпраці таких осіб та їх

захист і супровід після реалізації поставлених завдань.

Особливе місце в системі спеціально-кримінологічного запобігання, зокрема в частині організаційно-управлінських заходів та засобів має державна служба України з питань праці. Служби інспекції праці забезпечують ефективне застосування положень законодавства шляхом виконання двох головних функцій: (1) забезпечення дотримання законодавства та (2) надання інформації та порад роботодавцям і працівникам. Ці завдання – інспектування, інформування і надання порад – тісно пов'язані й часто виконуються разом. Правозастосовні функції служб інспекції праці у різних країнах дуже різні, але, як правило, служби інспекції виконують як проактивні (планування місячних і річних, національних, польових і галузевих інспекційних заходів, фіксування випадків недотримання законодавства і вжиття коригувальних заходів), так і реактивні функції (розгляд скарг, розслідування нещасних випадків, аварій та трудових спорів). Хоча головною місією інспекції праці є забезпечення дотримання законодавства роботодавцями шляхом ефективного управління ризиками й запобігання ризикам, санкції залишаються важливою частиною правозастосовної роботи. Існує широкий спектр схем санкцій, які можуть включати усні або письмові попередження, адміністративні приписи, грошові штрафи, що накладаються в адміністративному порядку, збільшення тягаря нормативно-правової відповідності та, як останній можливий спосіб, навіть судове переслідування. Належне застосування правозастосовних повноважень є важливим як для забезпечення дотримання закону там, де інші заходи не дали результату, так і для забезпечення притягнення до відповідальності за порушення тих, хто має зобов'язання за законом [9]. На сьогодні особливо актуальною залишається проблема боротьби з незадекларованою працею, а також унормування положень трудового законодавства в період дії особливого правового режиму воєнного стану. У цьому контексті необхідно звернути на цінність взаємодії з міжнародними організаціями, зокрема у

сфері охорони праці. Позитивним аспектом може бути інтеграція в національну трудову практику сучасних міжнародних проєктів, у тому числі тих, що включають організаційно-управлінську складову та передбачають співпрацю із національними суб'єктами.

Прикладом є Twinning, який є інструментом інституціональної розбудови і нова форма безпосереднього технічного співробітництва між органами влади держав-членів ЄС та країн-бенефіціарів. Twinning має на меті допомагати країнам-бенефіціарам покращувати та підсилити адміністративне функціонування органів державної влади, їх структуру, людські ресурси, управлінський потенціал, що має сприяти апроксимації *acquis communautaire* (законодавство ЄС). Інструмент Twinning містить у собі рамки, які регулюють співпрацю між державним органом (бенефіціаром) та органом-партнером від країни-члена ЄС. Разом вони розробляють та впроваджують проєкт Twinning у країні-бенефіціарі. Визначальною рисою проєкту Twinning є безпосередній обмін специфічним досвідом в окремо взятій сфері державного регулювання з метою впровадження норм та стандартів ЄС, передачу «ноу-хау» та передової практики між державними органами країн-членів ЄС та їхніми партнерами-бенефіціарами, випрацювання унікального національного досвіду [10]. Запропонований проєкт може стати шаблоном та застосовуватись, наприклад, у вигляді моделі обміну досвідом між європейськими країнами з проблем удосконалення нормативно-правового та прикладного захисту трудових прав громадян.

Отже, необхідно виділити такі *позитивні риси інспекції з праці в межах спеціально-кримінологічного запобігання кримінальним правопорушенням проти трудових прав громадян*, як: 1) контроль за дотриманням трудового законодавства, а також надання консультативної та іншої організаційної допомоги працівникам; 2) інтеграція в національну трудову політику інформаційних засобів, сучасного техніко-програмного забезпечення, спрямованого на діджиталізацію трудових відносин; 3) здійснення ролі посередництва

між державою, роботодавцем та працівником; 4) неупереджена участь у розслідуванні нещасних випадків на виробництві (що може мати позитивних ефект у частині викриття кримінальних правопорушень проти безпеки виробництва, завульгованих під нещасні випадки).

Висновки. Таким чином, проведене дослідження дозволило підсумувати, що під спеціально-кримінологічним запобіганням кримінальним правопорушенням проти трудових прав і свобод людини і громадянина необхідно розуміти сукупність заходів та засобів, спрямованих на усунення детермінантів, а також інших соціально негативних явищ та процесів, які сприяють/спрошують порушення права громадян на працю, шляхом їх обмеження та/або усунення, а також за рахунок оперативного реагування на формування віктимної та злочинної поведінки учасників суспільно небезпечного діяння. Як і загальносоціальне, спеціально-кримінологічне у своїй структурі передбачає такі заходи та засоби як: 1) соціально-економічні та правові; 2) організаційно-управлінські.

До організаційно-управлінських заходів та засобів запобігання кримінальним правопорушенням проти трудових прав громадян можна віднести: 1) посилення нормативно-правового захисту викривачів; 2) удосконалення методики розслідування кримінальних правопорушень проти трудових прав громадян; 3) удосконалення аналітичної роботи правоохоронних органів у частині аналізу та прогнозування стану кримінально протиправної діяльності в цій частині; 4) розробку стратегій та довгострокових програм, спрямованих на зниження кількісного та позитивний вплив на якісний показники кримінально протиправної діяльності у сфері трудових прав громадян із урахуванням незадовільного соціально-економічного та політичного стану в країні; 5) інтеграцію зарубіжного досвіду в національну практику, у тому числі в частині удосконалення інформаційного забезпечення, необхідного для здійснення кримінального аналізу та досудового розслідування кримінальних правопорушень проти трудових прав громадян; 6) узагальнення практики

з розслідування кримінальних правопорушень проти трудових прав громадян; 7) сприяння розвитку інституту інспекторів з праці; 8) створення / запровадження проєктів, спрямованих на удосконалення процесу обміну досвідом із провідними європейськими державами в частині захисту трудових прав громадян (прикладом є платформа Twinning, спрямована на вирішення проблем інституціональної розбудови і безпосереднього технічного співробітництва між органами влади держав-членів ЄС та країн-бенефіціарів).

Список використаної літератури:

1. Литвинов О. М. Функціональний аналіз запобігання злочинам. URL : <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/may/2096/vnulpurn201478232.pdf>.
2. Новосельська І. В. Вдосконалення правового регулювання юридичної відповідальності за порушення зобов'язань, передбачених трудовим договором : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Луганськ, 2010. 20 с.;
3. Кравченко В. О. Правове регулювання звільнення за одноразове порушення трудових обов'язків : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Харків, 2011. 20 с.
4. Петров П. В. Правове регулювання відповідальності за порушення чи невиконання умов угод у трудовому праві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Луганськ, 2012. 18 с.
5. Лиськов М. О. Кримінально-правова характеристика складів злочинів проти трудових прав людини : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2012. 18 с.
6. Готін О. М. Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина : навч. посіб. Луганськ, 2006. 190 с.
7. Топчій В. В. Злочини проти трудових прав: перспективи формування методики розслідування. *Наше право*. 2013. № 13. С. 115–119.
8. Інструкція з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України 27.04.2020 р. № 357. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text>.
9. Права та гарантії захисту викривачів відповідно до Закону України «Про запобігання корупції». URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/01/PRAVA-TA-GARANTIYI-ZAHYSTU-VYKRYVACHIV-VIDPOVI-DNO-DO-ZAKONU-UKRAYINY-PRO-ZAPOBIGANNYA-KORUPTSIYI.pdf>.
10. Що таке інспекція праці й у чому її діяльність. URL : https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---lab_admin/documents/instructionalmaterial/wcms_182976.pdf.

Zhdan M. Organizational and managerial measures to prevent criminal offenses against labor rights of citizens

The article deals with organizational and management measures to prevent criminal offenses against the labor rights of citizens. It is indicated that special criminological prevention involves the involvement of subjects whose immediate tasks include the implementation of such functions. This reproduces the essence of this activity, as it provides an opportunity to focus and purposefully solve the problem of the increase in the level of crime in the country. At the same time, the problem of differentiation of measures of general social and special criminological prevention remains relevant for the sciences of the criminal and legal cycle, which often leads to erroneous research results. There are reasons to believe that the main differentiating feature is the level at which these or other measures can be implemented, their totality, which should be aimed exclusively at solving a specific criminological problem, as well as the possibility of their implementation by a specific list of subjects. It is noted that the main problem in terms of organizational and managerial special criminological prevention is the insufficient level of education of law enforcement agencies in terms of pre-trial investigation of such criminal offenses. The analysis of practice made it possible to conclude that today there are no full-fledged methods in which the algorithm for solving such a problem would be outlined. This state of affairs makes criminal offenses against the labor rights of citizens latent, which leads to a false impression of their prevalence. Attention is drawn to the fact that today the problem of combating undeclared work, as well as normalizing the provisions of labor legislation during the period of the special legal regime of martial law, remains particularly relevant. In this context, it is necessary to pay

attention to the value of cooperation with international organizations, in particular in the field of labor protection. A positive aspect can be the integration into the national labor practice of modern international projects, including those that include an organizational and management component and involve cooperation with national entities.

Key words: *criminal offenses, labor rights, prevention, organizational and management measures, undeclared work, whistleblower, criminal legislation.*